

► **Stad speelde belangrijke rol bij romanisering van Spanje**

Het Spaanse Tarragona ten zuiden van Barcelona telt vele Romeinse oudheden, vooral uit de vroege keizertijd. Maar de Romeinse aanwezigheid hier dateert al van de periode van de Tweede Punische oorlog (218-201 v.Chr.). Tarragona speelde een belangrijke rol in de Romeinse overheersing van Spanje. Misschien wel de belangrijkste.

In Barcelona doen ze steeds alsof hun stad altijd al de belangrijkste stad is geweest. Maar wij hier in Tarragona weten wel beter.' Om zijn argument kracht bij te zetten spreidt Joan Mechon Bes, de stadsarcheoloog van deze 80 kilometer zuidelijk van Barcelona gelegen provinciestad, zijn armen uit en maakt hij vervolgens een beweging alsof hij alle archeologische bezienswaardigheden van zijn stad in één keer bij elkaar wil vege. Tegelijkertijd stroomt er in staccatosnelheid een enorme lijst aan voorbeelden uit zijn mond. 'De langste Romeinse stadsmuur van heel Spanje, twee originele Romeinse wachttorens, restanten van het circus en van het amfitheater, een enorm stedelijk forum met daarop nog de overblijfselen van een grote Jupitertempel...', de lijst is eindeloos. 'En dan heb ik het nog niet eens over onze enorme archeologische collectie'. Na dit slotpunt kijkt hij ons trots aan. 'Overtuigd?'

Overall Romeinse oudheden

Jazeker, maar dat waren we na twee dagen verblijf in Tarragona of Tarraco, zoals deze stad in de oudheid heette, eigenlijk al. Want wil je de, vooral Romeinse, oudheden in deze stad missen dan moet je welhaast stekeblind zijn. Ze zijn namelijk vrijwel overal. In de oude stad, die zelfs nog steeds de klassieke Romeinse stedelijke plattegrond heeft en waar op allerlei plekken zuilen en muren herinneren aan het glorieuze Romeinse verleden. En ook in de moderne benedenstad waar vlak achter de grote doorgaande winkelstraat, de Leida Sevilla, het enorme stedelijke forum zich uitstrekt met even verder op de overblijfselen van het grote theater. Helemaal aan de rand van de stad ligt ook nog de enorme laat Romeinse begraafplaats. En even buiten het centrum ligt het imposante aquaduct. Alle Romeinse oudheden van Tarragona (in het totaal 14 complexen) staan sinds 1988 op de werelderfgoedlijst van Unesco: 'samen geven deze monumenten een uniek inzicht in de structuur van een belangrijke

Romeinse stad uit de vroege keizertijd': aldus de motivatie van de experts van Unesco. Want hoewel de Romeinse aanwezigheid in Tarragona al tijdens de Tweede Punische oorlog (218-201 v.Chr.) een aanvang neemt, stamt het overgrote deel van de nog zichtbare Romeinse ruïnes in Tarragona uit een latere periode. Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco, zoals de stad toen heette, was in die tijd de zetel van de gouverneur van de belangrijkste Spaanse provincie Hispania Citerior en daardoor de meest invloedrijke Romeinse stad op het Iberische schiereiland. Het werd zelfs even de belangrijkste stad van het hele Romeinse rijk toen Keizer Augustus zich er tijdelijk vestigde tijdens de veldtochten tegen de opstandige Cantabriërs en de Asturiërs in de jaren 24 en 25 voor Christus. De grootste bloei kende Tarraco in de eerste eeuw na Christus onder de Flavische dynastie. Keizer Vespasianus bouwde het forum en zijn zoon Domitianus het circus. Daar kwam een halve eeuw later nog een amfitheater bij. Het intellectuele en culturele belang van Tarraco blijkt ook uit het feit dat het een van de weinige steden in het Romeinse rijk was met drie culturele monumenten, een amfitheater, een circus annex hippodroom en een theater. Tarraco stond daarmee op een lijn met metropolen zoals Alexandrië,

▲ Aquaduct 'El pont del diable'.

◀ Forum in de benedenstad met zuilen van de basilica en de curia (linksmidden).

▲ Romeinse toren (in de Middeleeuwen gebruikt als koninklijk paleis) gezien vanuit het circus.

▲ Het amfitheater. ▶▶

▲ Westelijk deel van de Romeinse stadsmuur.

▲ Restant van de stadsmuur op het forum in de bovenstad.

Constantinopel en natuurlijk Rome zelf. Zo belangrijk was Tarraco dat antieke auteurs waaronder Seneca, Plinius en Livus haar regelmatig met Rome zelf vergeleken. Uit de beginperiode van Romeins Tarragona resteren slechts enkele fragmenten, zoals delen van de fundering van een van de twee Romeinse torens en een aantal voorwerpen dat tijdens de talloze opgravingen die in de stad hebben plaatsgevonden aan het licht kwam.

Archeologisch Museum

Die objecten zijn te zien in het fraaie archeologische museum dat is gevestigd in een 19^e-eeuwse monument dat pal tegen de Romeinse stadsmuur werd aangebouwd. Dit museum, dat al in het begin van de 19^e eeuw werd gesticht, is het oudste archeologische museum van Catalonië. In dit museum wordt duidelijk dat Tarragona, hoewel de

SPANJE TARRAGONA

stad zijn grote bloei had in de Romeinse tijd, ook ruim daarvoor al een nederzetting van belang was. Hier zetelden tot aan de komst van de Romeinen, Iberische vorsten die heersten over grote delen van Spanje ten noorden van de rivier de Ebro.

Maar in dit museum ligt, net als overal in Tarragona de nadruk toch op de Romeinen. Als een rode draad loopt de Romeinse geschiedenis van de stad door het museum. Prachtige mozaïeken vertellen het verhaal van de rijke stedelijke elite. Godenbeelden afkomstig uit de vele tempels laten het belang van de stad als religieus centrum zien en de tientallen bustes van belangrijke Romeinen, waaronder opvallend veel van leden van de keizerlijke familie, wijzen op de belangrijke band van Tarraco met Rome zelf. Bij een van die bustes, een kleine tamelijk onopvallende in zwart steen uitgehakte kop van een kale man, staat Joan Mechon stil. 'Dit zou hem kunnen zijn: Gnaeus Cornelius Scipio Calvus, generaal in de tweede Punische oorlog. De man waarmee de Romeinse geschiedenis van de stad feitelijk begint'. De bewuste kop die gevonden werd vlak bij de grote tempel op het forum, stamt vrijwel zeker uit de eerste eeuw na Christus, maar zou toch de beroemde generaal uit de Tweede Punische oorlog weergeven. Joan Mechon opnieuw: 'We weten het niet zeker maar deze kop lijkt heel erg op een vergelijkbare buste in het Capitolijs Museum in Rome waarvan vast lijkt te staan dat het deze generaal betreft. En het is ook helemaal niet onlogisch dat er hier in Tarragona een beeld van hem gestaan heeft, omdat zijn beroemdste wapenfeit, het verslaan van de Carthaagse legers in de slag bij Cissa (218 v.Chr.) hier vlakbij plaatsvond. En hij is ook hier in Spanje gesneuveld in 211 v.Chr.'

Uitbarsting

In 218 voor Christus verkeert het Romeinse Rijk aan de rand van de afgrond. Een al langer sluimerend conflict tussen Carthago en Rome (de twee grootmachten van die tijd) komt vlak daarvoor tot een enorme uitbarsting. De aanleiding ligt op het Iberische schiereiland. Dat was na de Eerste

Punische oorlog (264-241 v.Chr.) grofweg verdeeld in twee invloedsferen, een Romeinse en een Carthaagse. De grens tussen die twee delen werd gevormd door de rivier de Ebro. Wanneer een lokale vorst van de stad Saguntum, gelegen in de Carthaagse invloedszone, zich aansluit bij Rome barst de bom. Carthago neemt niet alleen Saguntum in maar veroverd binnen de kortste keren heel Spanje en het Carthaagse leger trekt vervolgens via de voet van de Pyreneeën verder richting het Romeinse rijk. Onder aanvoering van hun geniale generaal Hannibal Barkas trekken zij zelfs over de Alpen en vallen Italië binnen. Rome zelf wordt bedreigd.

Om te voorkomen dat Hannibal versterking uit Spanje laat komen sturen de Romeinen in 218 een enorme legermacht onder aanvoering van Gnaeus Scipio naar Spanje om de Carthaagse aanvoertroute, de kustweg die langs de voet van de Pyreneeën naar Frankrijk loopt, af te snijden. Deze actie blijkt een succes. Gnaeus Scipio verslaat de Carthaagse troepen van generaal Hanno (de neef van Hannibal die met een deel van het leger in Spanje was achtergebleven). Hanno trekt zich na de nederlaag tegen de Romeinse troepen onder aanvoering van

Scipio met zijn volledige troepenmacht terug ten zuiden van de rivier de Ebro. De verbindingsweg langs de kust komt daarmee in handen van de Romeinen. En die zullen hem, ofschoon er nog lang in Spanje wordt gevochten, niet meer uit handen geven. Dankzij het succes van Gnaeus Scipio in Spanje raakt Hannibal in Italië steeds meer geïsoleerd. Omdat twee jaar later de Romeinen ook nog een offensief beginnen in Noord-Afrika moet Hannibal zich ten slotte helemaal uit Italië terugtrekken. Waarna hij uiteindelijk in de slag bij Zama (202 v.C.) definitief verslagen wordt.

Onder aanvoering van Gnaeus Scipio beginnen de Romeinen onmiddellijk na hun eerste overwinning met het onderwerpen van de Keltisch/Iberische stammen in het noorden van Spanje. En nadat in 206 de laatste Carthaagse troepen van het Iberische Schiereiland zijn verdreven begint de Romeinse overheersing van Spanje in ernst. Daarin is voor Tarraco een belangrijke rol weggelegd. 'Misschien wel de belangrijkste', aldus opnieuw Joan Mechon 'Tarraco was in ieder geval veel belangrijker dan Barcelona'. Hij kan een glimlach niet onderdrukken. ◀

▲ Archeologisch Museum, fragmenten van een Romeins Medusamozaïek.